

Spółeczne oceny wymiaru sprawiedliwości

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 9 stycznia 2017 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Spis treści

Opinie na temat prawa i jego egzekwowania.....	1
Osobiste doświadczenia związane z wymiarem sprawiedliwości	3
Źródła poglądów na temat wymiaru sprawiedliwości	5
Ogólne oceny wymiaru sprawiedliwości	6
Najistotniejsze problemy dotyczące wymiaru sprawiedliwości	7
Stosunek do sędziów oraz opinie na temat niezawisłości sędziowskiej	10
Wybór sędziów do Krajowej Rady Sądownictwa.....	13

Z naszych badań wynika, że działalność sądów i prokuratury częściej spotyka się z krytyką niż aprobatą, ponadto postrzegana jest wyraźnie gorzej niż pół roku wcześniej. W lutym funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości dobrze oceniała ponad jedna czwarta Polaków (28%, od września 2016 roku spadek o 8 punktów procentowych), a źle – blisko połowa (49%, wzrost o 9 punktów). Działalność prokuratury krytykowała z kolei ponad dwie piąte ankietowanych (44%, wzrost o 11 punktów), a przeciwnie opinie wyrażała jedna czwarta (26%, spadek o 5 punktów)¹.

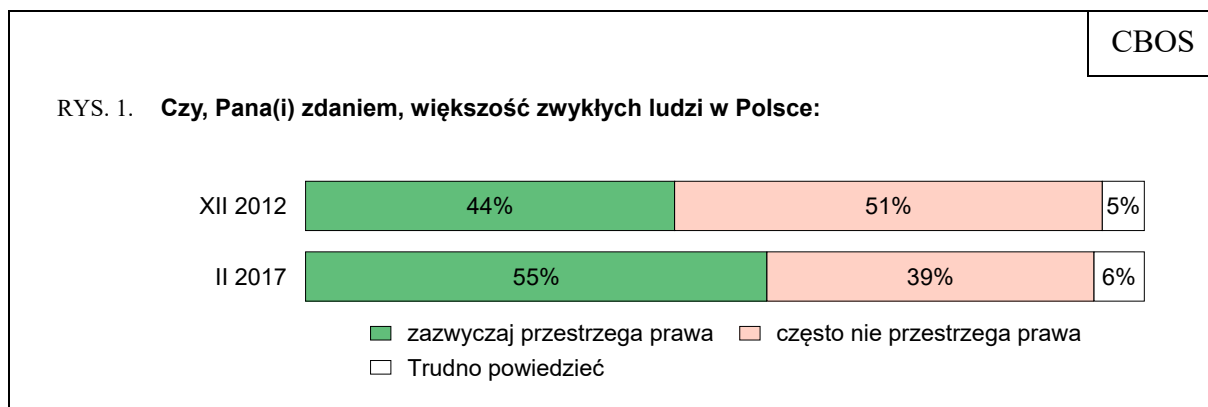
Wobec zapowiadanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości zmian w zakresie funkcjonowania instytucji wymiaru sprawiedliwości, w lutym sondażu² podjęliśmy kwestię oceny ich działalności. Pytaliśmy badanych m.in. o osobiste doświadczenia związane z sądownictwem w Polsce, o opinie na temat działalności sądów i pracy sędziów, a także o zarzuty kierowane pod adresem wymiaru sprawiedliwości. Przy okazji też zapytaliśmy respondentów o opinie dotyczące obowiązującego w Polsce prawa oraz skuteczności jego egzekwowania.

OPINIE NA TEMAT PRAWA I JEGO EGZEKWOWANIA

Zdaniem ponad połowy badanych (55%) większość zwykłych ludzi w Polsce zazwyczaj przestrzega prawa. O tym, że Polacy często postępują niezgodnie z prawem, przekonanych jest 39% ankietowanych, nieliczni zaś (6%) nie mają w tej kwestii wyrobionej opinii. Od grudnia 2012 roku proporcje odpowiedzi na to pytanie się odwróciły, co oznacza 11-punktowy wzrost przeświadczenia o praworządności polskiego społeczeństwa.

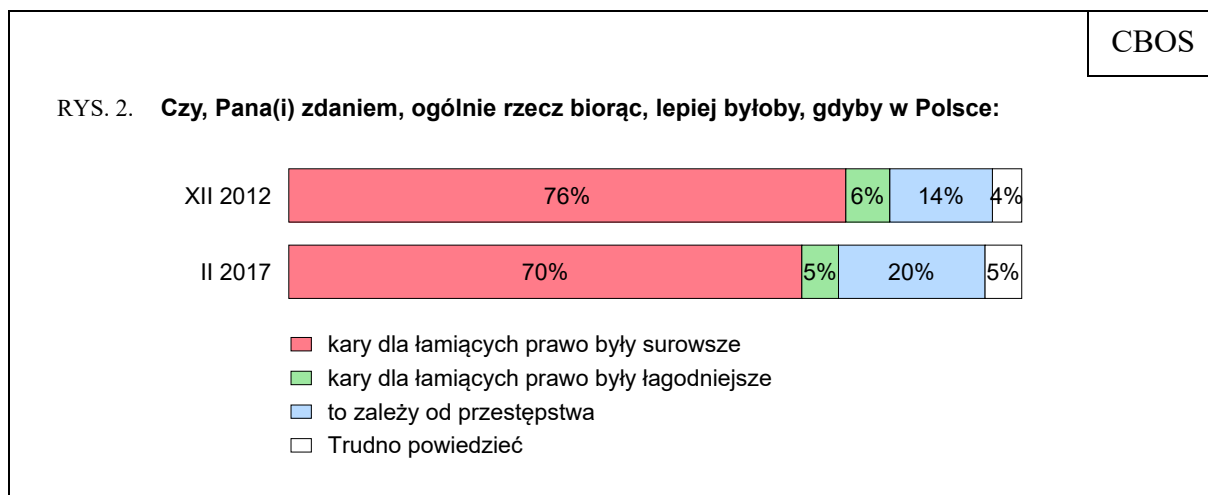
¹ Zob. komunikat CBOS „Opinie o działalności parlamentu, prezydenta, sądów i prokuratury”, luty 2017 (oprac. M. Feliksiak).

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (321) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 2–9 lutego 2017 roku na liczącej 1016 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Opinia, że Polacy raczej nie mają problemu z przestrzeganiem prawa, podzielana jest z reguły tym częściej, im wyższy poziom wykształcenia badanych, im bardziej znacząca ich pozycja zawodowa oraz im lepszy status materialny. Szczególnie często wyrażają ją również mieszkańcy największych miast. Przeciwnego zdania częściej niż inni są z kolei osoby niezadowolone ze swojej sytuacji materialnej (57% z nich twierdzi, że większość zwykłych ludzi w Polsce często nie przestrzega prawa), uzyskujące najniższe dochody *per capita* (49%), praktykujące religijnie kilka razy w tygodniu (52%), mające wykształcenie zasadnicze zawodowe (47%), a w grupach zawodowych bezrobotni (50%), renciści (50%) oraz pracownicy usług (48%) – zob. tabele aneksowe.

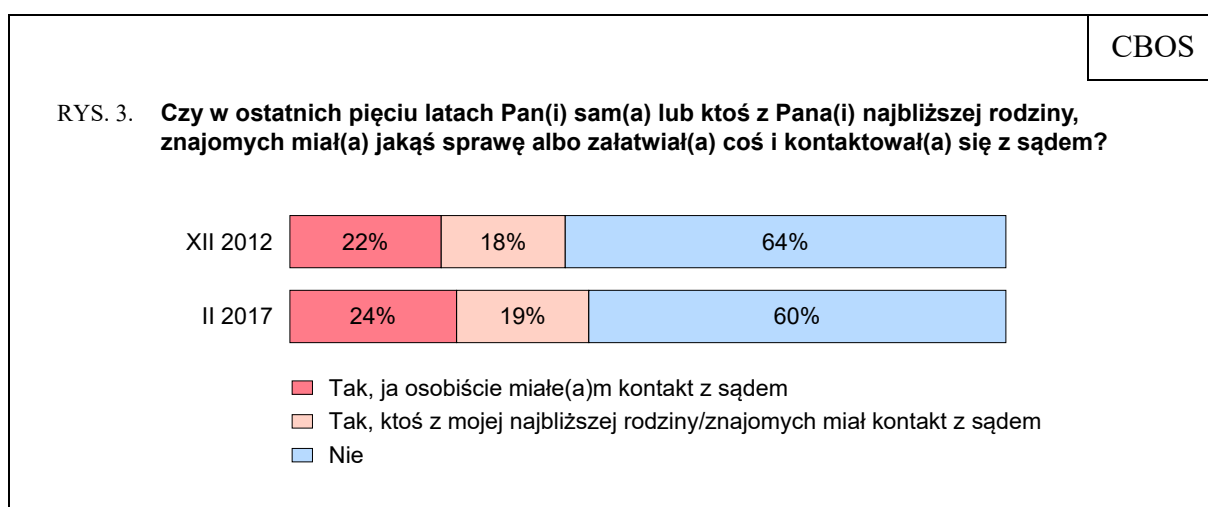
Wprawdzie dominuje w społeczeństwie przeświadczenie, iż obywatele raczej przestrzegają prawa, jednak obowiązujące obecnie sankcje karne niezmiennie budzą zastrzeżenia większości respondentów. Niemal trzy czwarte ogółu ankietowanych (70%, od roku 2012 spadek o 6 punktów procentowych) twierdzi, że kary dla łamiących prawo są w Polsce zbyt łagodne. Przeciwną opinię wyraża jedynie co dwudziesty badany (5%). Zdaniem jednej piątej respondentów (20%, wzrost o 6 punktów) obowiązujące kary często są nieadekwatne do popełnianych przestępstw – w jednych przypadkach zbyt łagodne, w innych zbyt surowe.

Zaostrzenia kar za przestępstwa nieco częściej niż inni domagają się respondenci mający od 25 do 34 lat, mieszkańcy wsi, badani gorzej wykształceni i gorzej sytuowani, a w grupach społeczno-zawodowych – rolnicy i renciści (zob. tabele aneksowe).

OSOBISTE DOŚWIADCZENIA ZWIĄZANE Z WYMIAREM SPRAWIEDLIWOŚCI#

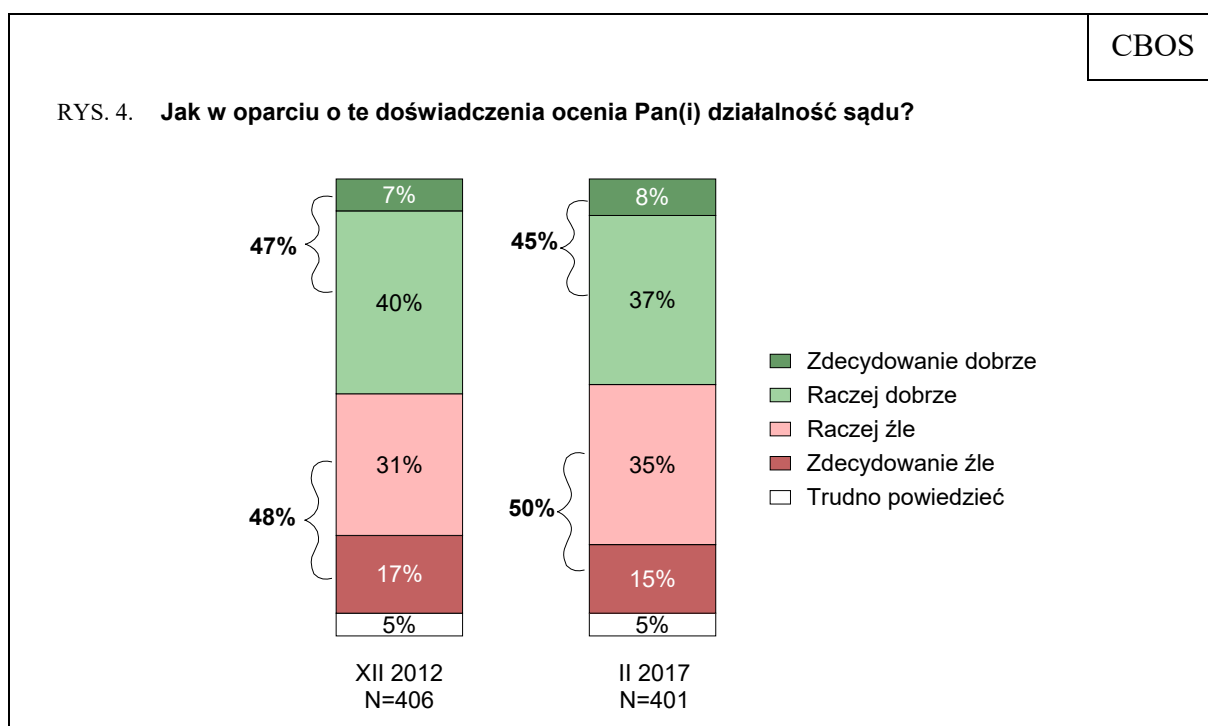
Niemal jedna czwarta badanych (24%, od 2012 roku wzrost o 2 punkty procentowe) twierdzi, że w ostatnich pięciu latach miała osobisty kontakt z sądem, natomiast nieco mniejsza grupa osób (19%) przyznaje, że doświadczenia takie mieli ich bliscy. Niezmiennie większość respondentów deklaruje brak zarówno bezpośrednich, jak i pośrednich kontaktów z sądownictwem, przy czym odsetek ten nieznacznie się zmniejszył (z 64% w roku 2012 do 60% obecnie).

Procenty nie sumują się do 100, gdyż badani mieli możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi

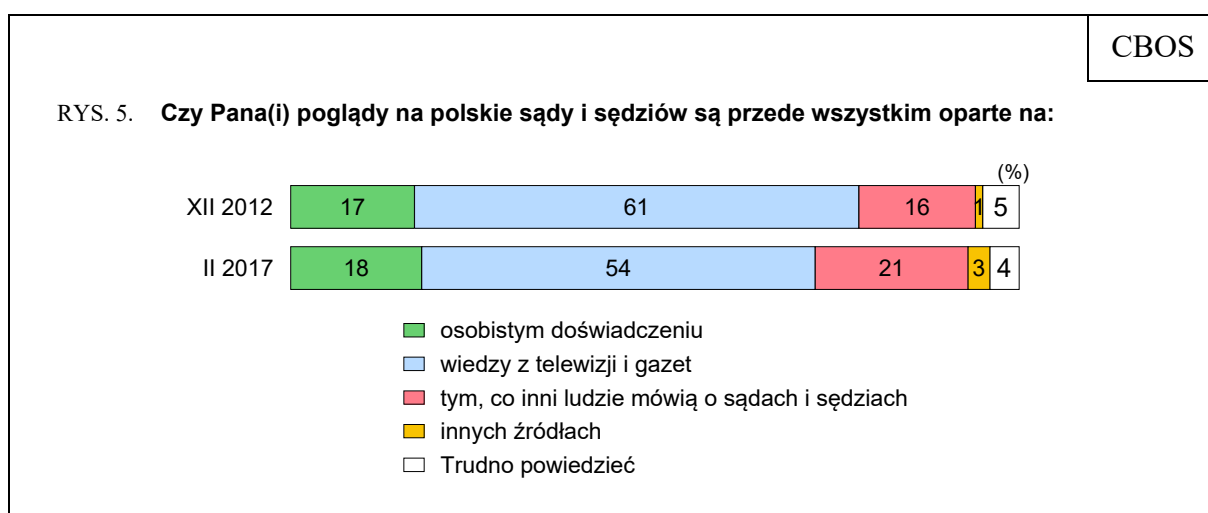
Zupełny brak kontaktów z sądami deklarują przede wszystkim emeryci (78% wskazań), rolnicy (73%), osoby najstarsze (79%) oraz badani z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (77%). Z kolei osobiste kontakty z sądami są tym częstsze, im wyższy poziom wykształcenia badanych. Ponadto, jak wynika z deklaracji, z sądami najczęściej miały styczność osoby w wieku od 35 do 44 lat (39% wskazań), kadra kierownicza i specjaliści wyższego szczebla (40%) oraz średniego (35%), pracownicy administracyjno-biurowi (33%), osoby o najwyższych dochodach *per capita* (32%) oraz mieszkańcy największych miast (32%) – zob. tabela aneksowa.

Oceny działań sądów, jakie tym instytucjom wymiaru sprawiedliwości wystawiają Polacy na podstawie własnych doświadczeń, są podzielone. Prawie taka sama grupa respondentów deklaruje zadowolenie z tych działań (50%), co wyraża ich dezaprobatę (45%), przy czym odsetek osób zdecydowanie zadowolonych w porównaniu ze zdecydowanie niezadowolonymi jest niemal o połowę niższy (8% wobec 15%).

ŹRÓDŁA POGLĄDÓW NA TEMAT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

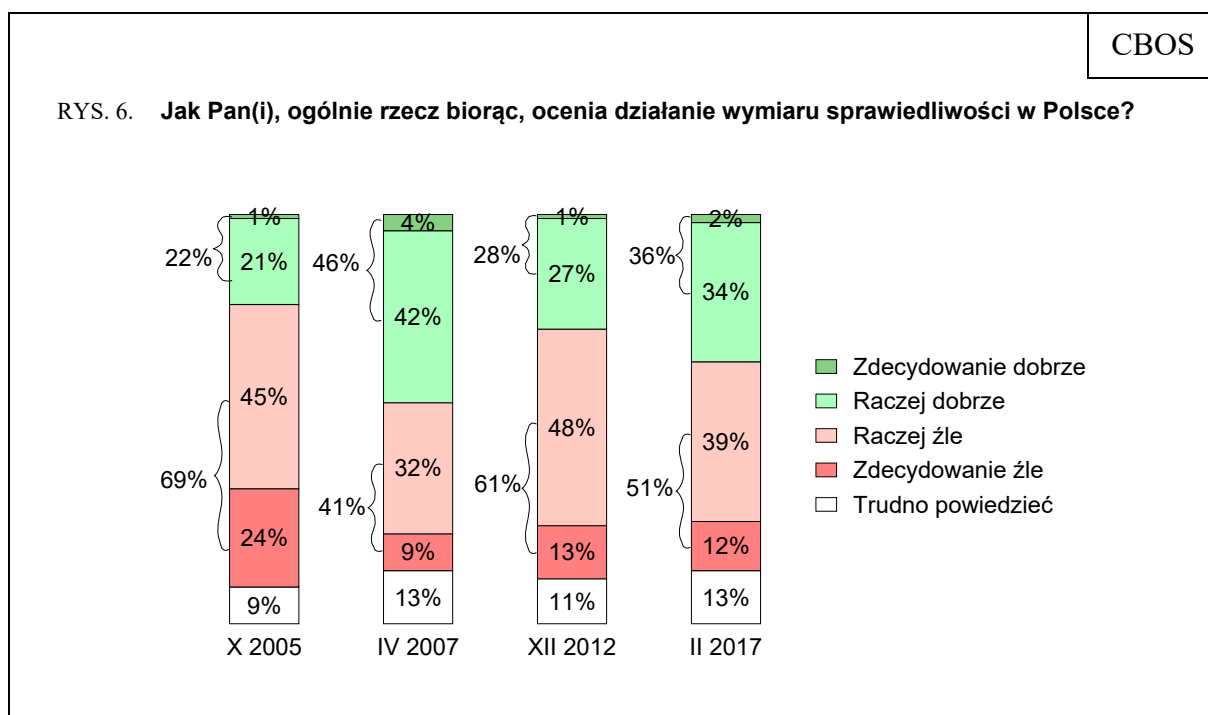
Niezbyt częste osobiste doświadczenia Polaków związane z załatwianiem różnego rodzaju spraw sądowych sprawiają, że ich poglądy na temat sądów i sędziów niezmiennie oparte są przede wszystkim na doniesieniach medialnych (54%), przy czym obecnie to źródło wiedzy o sądownictwie wymieniane jest jako podstawowe istotnie rzadziej niż w 2012 roku (spadek wskazań o 7 punktów procentowych). Od tego czasu przybyło z kolei badanych, którzy swoją wiedzę na temat sądownictwa opierają głównie na doświadczeniach i opiniach innych osób (wzrost z 16% do 21%). Niespełna jedna piąta Polaków (18%) wskazuje na osobiste doświadczenia jako podstawowe źródło informacji w tym zakresie.

W niemal wszystkich grupach społeczno-demograficznych podstawowym źródłem wiedzy o polskim sądownictwie są media, przy czym stosunkowo najczęściej na bazie doniesień medialnych swoje poglądy na temat sądów i sędziów kształtują rolnicy (72%). Własne doświadczenia stanowią podstawowe źródło opinii o sądownictwie w Polsce przede wszystkim dla kadry kierowniczej i pracowników wyższego (37%) oraz średniego szczebla (29%), bezrobotnych (29%), osób z wyższym wykształceniem (29%), mieszkańców największych miast (29%), badanych mających od 25 do 34 lat (26%) oraz respondentów o najwyższych dochodach *per capita* (24%). Z kolei na relacjach innych osób relatywnie najczęściej opierają się pracownicy administracyjno-biurowi (29%) i osoby zatrudnione w sektorze usług (29%), a także badani najsłabiej wykształceni (28%) – zob. tabele aneksowe.

OGÓLNE OCENY WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Połowa badanych (51%) negatywnie ocenia funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce, w tym co ósmy (12%) twierdzi, że działa on zdecydowanie źle. Ocenę pozytywną wystawia mu nieco ponad jedna trzecia respondentów (łącznie 36%), w tym jedynie nieliczni (2%) uważają, że wymiar sprawiedliwości działa zdecydowanie dobrze. Należy podkreślić, że w porównaniu z poprzednim pomiarem oceny działania wymiaru sprawiedliwości w Polsce się poprawiły. Przybyło respondentów, którzy są z tej działalności zadowoleni (wzrost o 8 punktów procentowych), ubyło zaś tych, którzy oceniają ją negatywnie (spadek o 10 punktów). W dalszym ciągu jednak działalność wymiaru sprawiedliwości oceniana jest gorzej niż w 2007 roku, kiedy to opinie pozytywne nieznacznie przeważały nad negatywnymi.

Niezadowolenie z działalności wymiaru sprawiedliwości przeważa w elektoratach ruchu Kukiz'15 (56% opinii negatywnych), PiS (55%) oraz wśród osób niezainteresowanych udziałem w ewentualnych wyborach do Sejmu (54%). Potencjalni wyborcy Nowoczesnej są w swoich ocenach wyraźnie podzieleni, natomiast wśród chcących głosować na PO nieznacznie przeważają opinie pozytywne.

Tabela 1

Jak Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, ocenia działanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce?	Potencjalne elektoraty									
	PO		PiS		Kukiz'15		Nowoczesna		Niegłosujący	
	w procentach									
Zdecydowanie dobrze	2	45	3	37	1	32	6	44	1	33
Raczej dobrze	43		34		31		38		32	
Raczej źle	36	40	41	55	47	56	37	43	39	54
Zdecydowanie źle	4		14		9		6		15	
Trudno powiedzieć	15		8		12		13		13	

Oceny funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości jedynie w niewielkim stopniu różnicuje fakt osobistego kontaktowania się respondentów z sądami. Ci, którzy w ostatnich pięciu latach mieli takie doświadczenia, wystawiają nieco gorsze oceny niż osoby, które w tym okresie nie miały do czynienia z sądami.

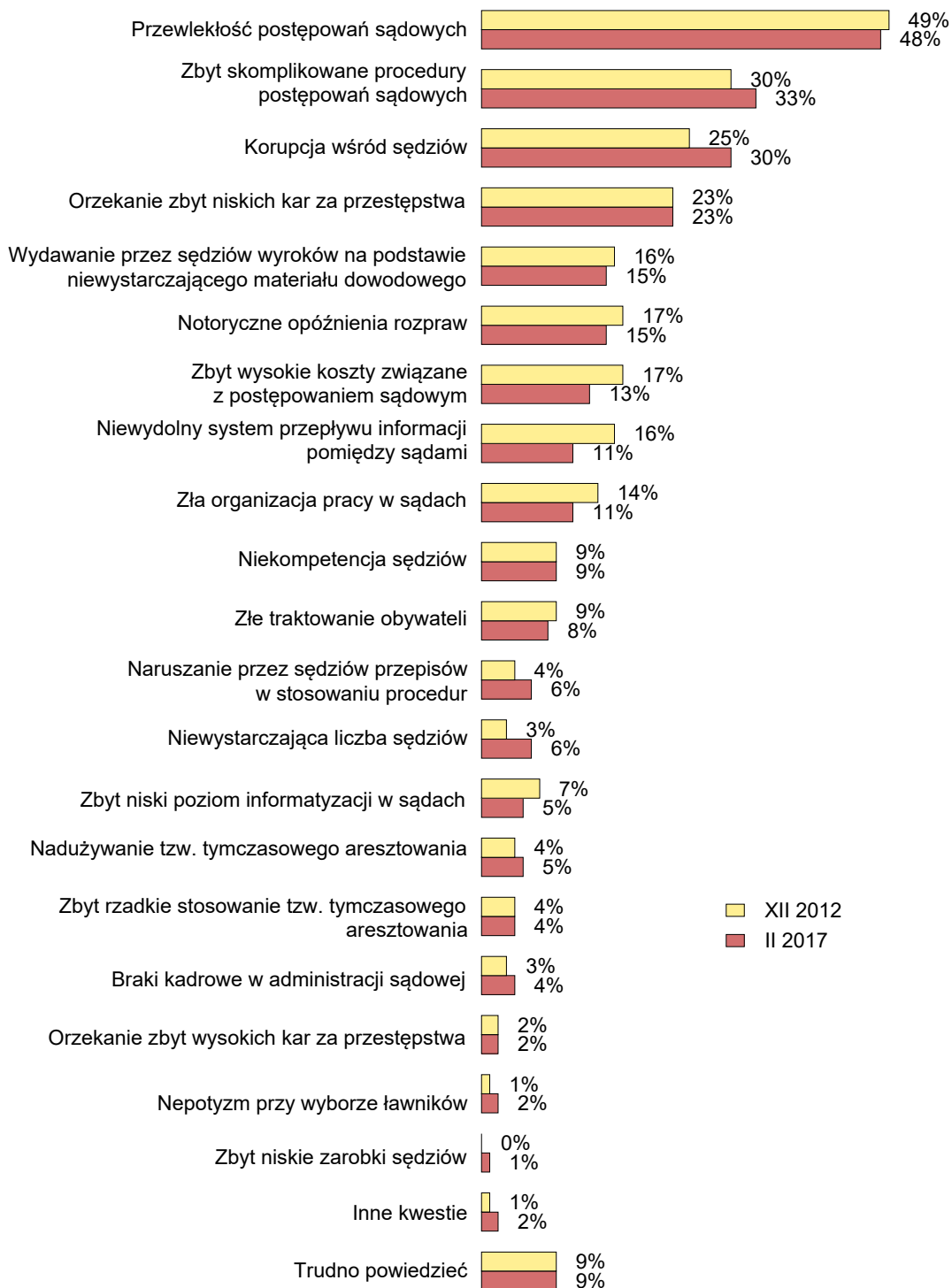
Tabela 2

Jak Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, ocenia działanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce?	Odpowiedzi respondentów			
	mających kontakt z wymiarem sprawiedliwości (N=242)		niemających kontaktu z wymiarem sprawiedliwości (N=802)	
	w procentach			
Zdecydowanie dobrze	3	38	2	36
Raczej dobrze	35		34	
Raczej źle	38	56	39	50
Zdecydowanie źle	18		11	
Trudno powiedzieć	6		14	

NAJISTOTNIEJSZE PROBLEMY DOTYCZĄCE WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

W hierarchii utworzonej na podstawie wskazywanych przez respondentów trzech najważniejszych, ich zdaniem, problemów wymiaru sprawiedliwości pierwsze miejsce zajmuje bezapelacyjnie przewlekłość postępowań sądowych (48% wskazań). W dalszej kolejności do negatywnych stron funkcjonowania sądownictwa w Polsce badani zaliczają: zbyt skomplikowane procedury postępowań (33%), korupcję wśród sędziów (30%) oraz orzekanie zbyt niskich kar za przestępstwa (23%). Do stosunkowo często wskazywanych zarzutów należą również: orzekanie wyroków na podstawie niewystarczającego materiału dowodowego (15%), nagminne opóźnienia rozpraw (15%), zbyt wysokie koszty związane z postępowaniem sądowym (13%), niewydolny system przepływu informacji między sądami (11%), zła organizacja pracy w tych instytucjach (11%), niekompetencja sędziów (9%) oraz niewłaściwe traktowanie obywateli (8%) – patrz rys. 7.

RYS. 7. Z podanej listy proszę wskazać trzy, Pana(i) zdaniem, najistotniejsze problemy, które obecnie dotyczą polskiego wymiaru sprawiedliwości.

W porównaniu z wynikami sprzed ponad czterech lat Polacy mówią o najważniejszych problemach, z jakimi boryka się wymiar sprawiedliwości, nieco częściej wskazują obecnie na korupcję wśród sędziów (wzrost wskazań o 5 punktów procentowych), zbyt skomplikowane procedury postępowań sądowych (wzrost o 3 punkty), niewystarczającą liczbę sędziów (wzrost o 3 punkty) oraz naruszanie przez sędziów przepisów w stosowaniu procedur (wzrost o 2 punkty). Rzadziej natomiast zwracają uwagę na takie kwestie, jak: niewydolność systemu przepływu informacji między sądami (spadek o 5 punktów), zawyżone koszty postępowań sądowych (spadek o 4 punkty), zła organizacja pracy w sądach (spadek o 3 punkty), opóźnienia rozpraw (spadek o 2 punkty) oraz zbyt niski poziom informatyzacji sądów (spadek o 2 punkty).

Kolejność diagnozowanych przez Polaków problemów wymiaru sprawiedliwości jest nieco zróżnicowana w zależności od tego, co stanowi podstawowe źródło ich informacji na temat sądownictwa w kraju. Jednak bez względu na to, czym głównie poparte są poglądy respondentów, przewlekłość postępowań sądowych we wszystkich grupach traktowana jest jako podstawowy zarzut, przy czym najczęściej wysuwają go ci, których opinie na temat polskich sądów i sędziów wynikają z osobistych doświadczeń. Osoby te również nieco częściej niż pozostali respondenci przypisują sędziom niekompetencję, narzekają na braki kadrowe w administracji sądowej, zbyt niski poziom informatyzacji sądów, złe traktowanie obywateli oraz niewystarczającą liczbę sędziów. Z kolei ci, których poglądy na temat sądownictwa opierają się w głównej mierze na opiniach wyrażanych przez innych ludzi, częściej niż pozostali do problemów związanych z wymiarem sprawiedliwości zaliczają zbyt skomplikowane procedury, wysokie koszty postępowań sądowych, korupcję wśród sędziów oraz notoryczne opóźnienia rozpraw. Opieranie swoich poglądów na temat sądownictwa głównie na przekazach medialnych sprzyja natomiast akcentowaniu problemu zbyt łagodnego orzecznictwa.

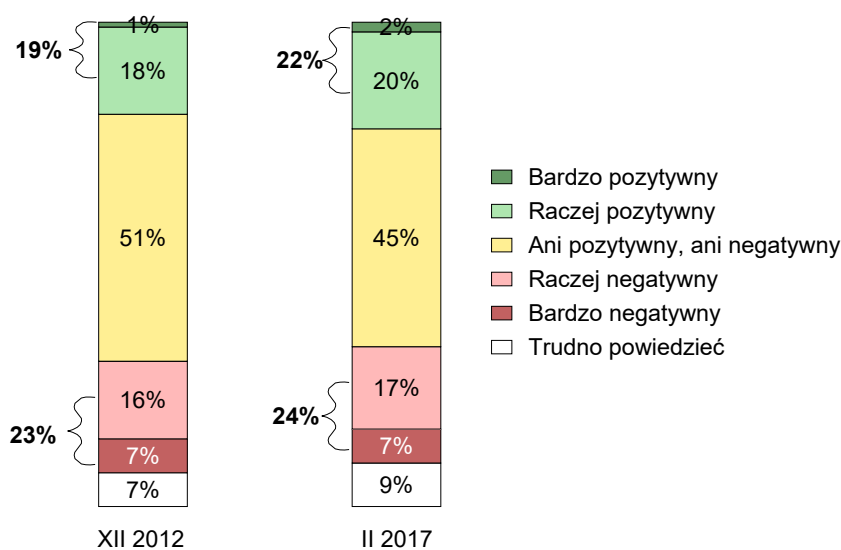
Tabela 3

Z podanej listy proszę wskazać trzy, Pana(i) zdaniem, najistotniejsze problemy, które obecnie dotyczą polskiego wymiaru sprawiedliwości	Odpowiedzi respondentów, których poglądy na polskie sądy i sędziów oparte są przede wszystkim na:			Ogół badanych
	osobistym doświadczeniu	wiedzy z telewizji, gazet, internetu	tym, co inni ludzie mówią o sądach i sędziach	
	w procentach			
Zbyt skomplikowane procedury postępowań sądowych	26	34	39	33
Niewydolny system przepływu informacji pomiędzy sądami	13	13	7	11
Korupcja wśród sędziów	26	31	34	30
Przewlekłość postępowań sądowych	56	48	47	48
Naruszanie przez sędziów przepisów w stosowaniu procedur	7	6	4	6
Niekompetencja sędziów	13	9	7	9
Wydawanie przez sędziów wyroków na podstawie niewystarczającego materiału dowodowego	15	16	15	15
Orzekanie zbyt niskich kar za przestępstwa	20	27	22	23
Orzekanie zbyt wysokich kar za przestępstwa	3	2	3	2
Nadużywanie tzw. tymczasowego aresztowania	4	6	5	5
Zbyt rzadkie stosowanie tzw. tymczasowego aresztowania	6	3	5	4
Braki kadrowe w administracji sądowej	8	3	2	4
Niewystarczająca liczba sędziów	8	6	5	6
Zbyt niski poziom informatyzacji w sądach	9	5	3	5
Zła organizacja pracy w sądach	10	11	9	11
Zbyt niskie zarobki sędziów	1	1	1	1
Notoryczne opóźnienia rozpraw	15	14	18	15
Złe traktowanie obywateli	12	6	10	8
Zbyt wysokie koszty związane z postępowaniem sądowym	8	13	19	13
Nepotyzm przy wyborze ławników	3	2	0	2
Inne kwestie	3	1	1	2
Trudno powiedzieć	4	7	6	9

STOSUNEK DO SĘDZIÓW ORAZ OPINIE NA TEMAT NIEZAWISŁOŚCI SĘDZIOWSKIEJ#

Respondenci zapytani o ogólny stosunek do sędziów najczęściej (45% wskazań, od 2012 roku spadek o 6 punktów procentowych) określają go jako ambiwalentny, co – jak można przypuszczać – wynika w znacznej mierze z ograniczonych doświadczeń w kontaktach z sądami. Niespełna jedna czwarta (24%) ma do sędziów stosunek negatywny, a ponad jedna piąta (22%, wzrost o 3 punkty) – pozytywny.

RYS. 8. Jaki jest Pana(i) ogólny stosunek do polskich sędziów?

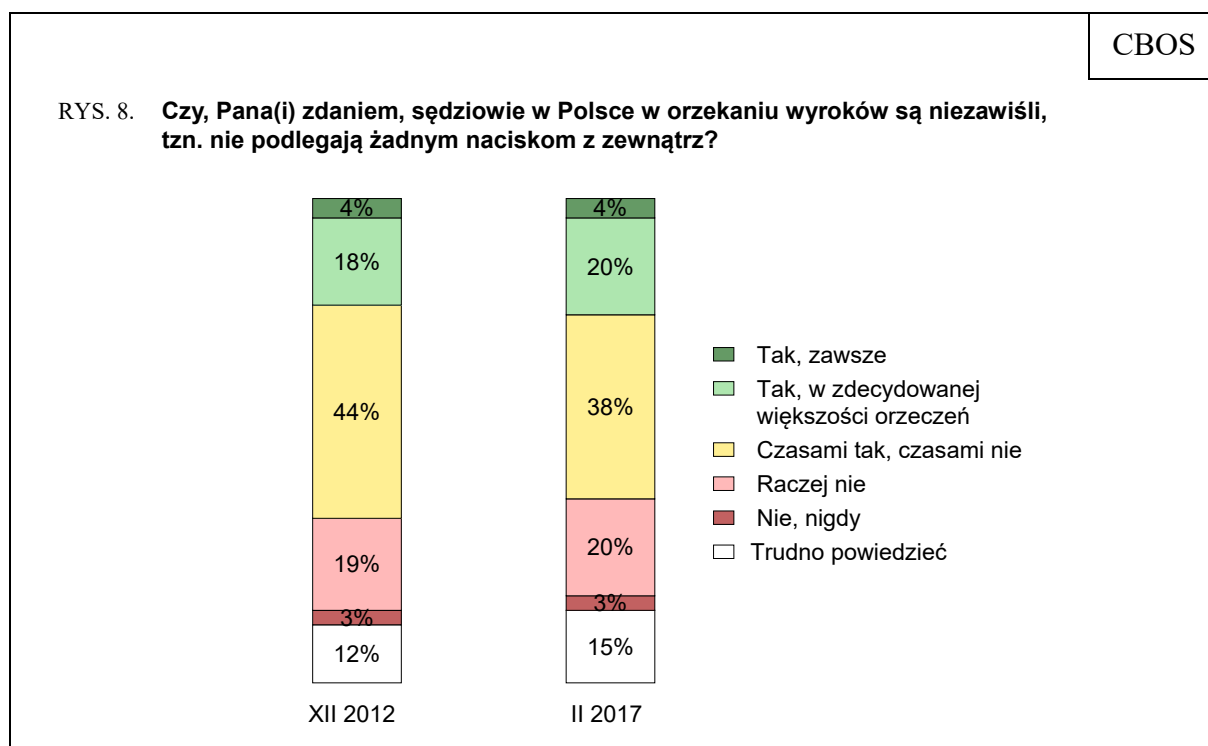
Chociaż we wszystkich grupach społeczno-demograficznych najczęstsze są oceny neutralne, relatywnie najgorzej o polskich sędziach wypowiadają się badani praktykujący religijnie kilka razy w tygodniu (35% opinii negatywnych), o prawniczych poglądach politycznych (34%), niezadowoleni ze swojej sytuacji materialnej (32%), o relatywnie niskich dochodach *per capita* (31%), mieszkający w miastach liczących od 100 tys. do 500 tys. Ludności (30%) – zob. tabele aneksowe.

Osobisty kontakt z wymiarem sprawiedliwości tylko w niewielkim stopniu wpływa na stosunek do polskich sędziów. Respondenci, którzy w ostatnich pięciu latach osobiście kontaktowali się z sądem, nieco częściej niż pozostali wypowiadają się o sędziach zarówno pozytywnie, jak i negatywnie. Ci natomiast, którzy nie mają żadnych kontaktów z sądami, częściej wskazują „trudno powiedzieć”, częściej też określają swoją opinię jako ambiwalentną.

Tabela 4

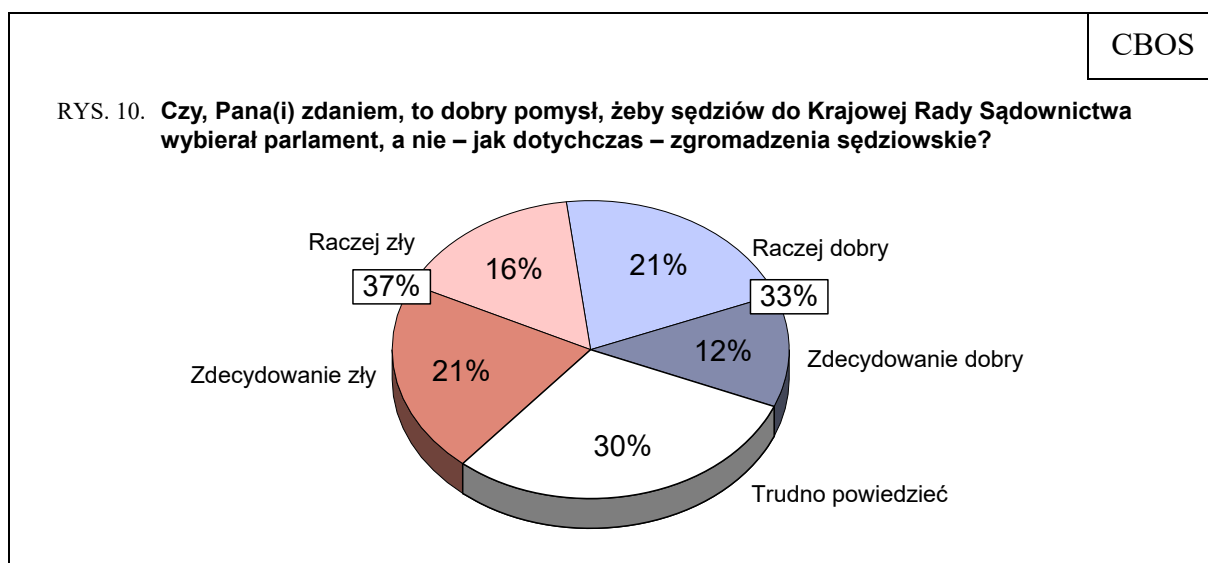
Jaki jest Pana(i) ogólny stosunek do polskich sędziów?	Odpowiedzi respondentów			
	mających osobisty kontakt z wymiarem sprawiedliwości (N=241)		niemających osobistego kontaktu z wymiarem sprawiedliwości (N=802)	
	w procentach			
Bardzo pozytywny	2	24	2	22
Raczej pozytywny	22		20	
Ani pozytywny, ani negatywny	42		46	
Raczej negatywny	19	29	16	22
Bardzo negatywny	10		6	
Trudno powiedzieć	5		10	

Dość mocno podzielone są opinie na temat niezawisłości sędziowskiej, stanowiącej konstytucyjną zasadę wymiaru sprawiedliwości. Jedynie czterech na stu badanych (4%) sądzi, że sędziowie w Polsce orzekając wyroki nie podlegają żadnym naciskom z zewnątrz. Jedna piąta ankietowanych (20%) nie ma co prawda takiej pewności, jednak twierdzi, że sytuacja taka ma miejsce w przypadku zdecydowanej większości orzeczeń. Niespełna dwie piąte respondentów (38%) ma natomiast mieszane odczucia w tym względzie – uważa, że z niezawisłością sędziów różnie bywa. Niemal co czwarty dorosły Polak (łącznie 23%) nie wierzy w niezawisłość sędziów, sugerując, że orzekane przez nich wyroki zazwyczaj (20%) lub zawsze (3%) nie są niezależne. Od roku 2012 opinie na temat niezawisłości sędziowskiej są w miarę stabilne.

WYBÓR SĘDZIÓW DO KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

Minister sprawiedliwości zapowiadając planowane reformy w sądownictwie wskazał na potrzebę „wprowadzenia elementu demokratycznej kontroli nad procesem wyboru sędziów do Krajowej Rady Sądownictwa”, co w praktyce miałyby prowadzić do tego, że wyboru sędziów do KRS dokonywałby parlament. Pomysł ten spotkał się z dużą krytyką ze strony środowiska prawniczego i zarzutami o niekonstytucyjność. Okazuje się, że polskie społeczeństwo jest wyraźnie podzielone w odbiorze tego pomysłu. Ponad jedna trzecia badanych (37%) ocenia go jako zły, w tym 21% jako zdecydowanie zły. Natomiast niewiele mniejszy odsetek (33%) stanowią osoby popierające ideę wyboru sędziów do KRS przez parlament, a nie – jak dotychczas – przez zgromadzenia sędziowskie, przy czym jedynie 12% jest temu zdecydowanie przychylnych. Niespełna jedna trzecia respondentów (30%) nie ma wyrobionej opinii na ten temat.

Pomysł wybierania członków KRS przez parlament jako dobry oceniają przede wszystkim osoby o prawicowych poglądach politycznych (53%), praktykujące religijnie kilka razy w tygodniu (51%), o miesięcznych dochodach *per capita* od 650 zł do 999 zł (49%), z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (43%), mieszkające na wsi (41%), a w grupach społeczno-zawodowych rolnicy (53%), gospodynie domowe (47%), robotnicy wykwalifikowani (42%) i renciści (40%). Przeciwną opinię wyrażają głównie osoby niepraktykujące religijnie (60%), o poglądach lewicowych (60%) i centrowych (52%), z wyższym wykształceniem (51%), mieszkające w największych miastach (50%), a także pracownicy administracyjno-biurowi (52%) – zob. tabele aneksowe.

W potencjalnych elektoratach planowane zmiany popierają głównie zwolennicy PiS (64% poparcia). Wśród sympatyków pozostałych ugrupowań uwzględnionych w analizach, jak również wśród osób niezainteresowanych udziałem w ewentualnych wyborach przeważają głosy krytykujące proponowane rozwiązanie, przy czym najbardziej krytykują je potencjalni wyborcy Nowoczesnej (77%) oraz PO (71%).

Tabela 5

Czy, Pana(i) zdaniem, to dobry pomysł, żeby sędziów do Krajowej Rady Sądownictwa wybierał parlament, a nie – jak dotychczas – zgromadzenia sędziowskie?	Potencjalne elektoraty									
	PO		PiS		Kukiz'15		Nowoczesna		Niegłosujący	
	w procentach									
Zdecydowanie dobry	3	13	28	64	10	26	3	6	8	29
Raczej dobry	10		36		16		3		21	
Raczej zły	20	71	6	9	19	37	22	77	20	35
Zdecydowanie zły	51		3		18		55		15	
Trudno powiedzieć	16		27		36		17		36	

Wprawdzie wzrosło w społeczeństwie przeświadczenie, że obywatele raczej przestrzegają prawa (z 44% w roku 2012 do 55% obecnie), jednak obowiązujące sankcje karne niezmiennie budzą zastrzeżenia większości Polaków. Niemal trzy czwarte ogółu ankietowanych (70%) twierdzi, że kary dla łamiących prawo są w Polsce zbyt łagodne. Dość krytycznie również wypowiadają się badani na temat funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości (51% ocen negatywnych), przy czym należy zauważyć, że opinie w tym względzie są obecnie wyraźnie lepsze niż w roku 2012. Niezmiennie za najważniejszy problem dotyczący wymiaru sprawiedliwości uznawana jest przewlekłość postępowań sądowych.

Kontakty Polaków z sądami są nadal dość rzadkie, a ich wiedza na temat sądownictwa opiera się głównie na doniesieniach medialnych, częściej jednak niż w roku 2012 bazuje na doświadczeniach i opiniach innych osób. Stosunek do polskich sędziów określany jest przez badanych najczęściej jako ambiwalentny, a niezawisłość sędziowska nierzadko jest przez nich podważana. Pomysł wybierania członków KRS przez parlament, a nie – jak dotychczas – przez zgromadzenia sędziowskie, nieco częściej budzi w społeczeństwie krytycyzm niż akceptację.

Opracował
Rafał BOGUSZEWSKI

A N E K S

Tabela 1

		Czy, Pana(i) zdaniem, większość zwykłych ludzi w Polsce:			Liczba osób
		zazwyczaj przestrzega prawa	często nie przestrzega prawa	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		55	39	6	1016
Płeć	Mężczyźni	56	39	5	480
	Kobiety	54	40	6	536
Wiek	18-24 lata	54	42	4	78
	25-34	55	39	6	199
	35-44	59	36	5	192
	45-54	58	37	5	155
	55-64	55	43	2	183
	65 lat i więcej	50	40	10	209
Miejsce zamieszkania	Wieś	51	42	7	404
	Miasto do 19 999	62	33	5	127
	20 000 - 99 999	53	42	5	236
	100 000 - 499 999	56	40	4	165
	500 000 i więcej mieszk.	69	28	3	83
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	50	39	11	200
	Zasadnicze zawodowe	47	47	6	248
	Średnie	55	40	4	311
	Wyższe	67	30	2	257
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	66	30	3	96
	Średni personel, technicy	63	34	3	51
	Pracownicy adm.-biurowi	61	39		69
	Pracownicy usług	50	48	2	58
	Robotnicy wykwalifikowani	54	42	4	112
	Robotnicy niewykwalifik.	54	44	3	47
	Rolnicy	57	39	3	47
	Pracujący na własny rach.	70	27	3	51
	Bezrobotni	40	50	10	73
	Emeryci	52	40	9	253
	Renciści	43	50	7	47
		Uczniowie i studenci	65	28	7
	Gospodynie domowe i inni	56	36	8	63
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	65	34	1	132
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	58	40	3	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	58	39	3	272
	prywatnym gosp. rolnym	55	41	4	40
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	43	49	9	125
	Od 650 zł do 999 zł	54	40	6	142
	Od 1000 zł do 1399 zł	49	47	4	162
	Od 1400 zł do 1999 zł	58	37	5	152
	2000 zł i więcej	63	34	3	185
Ocena własnych war. mater.	Złe	38	57	5	104
	Średnie	54	39	7	423
	Dobre	59	36	5	489
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	41	52	7	47
	Raz w tygodniu	56	39	5	425
	1-2 razy w miesiącu	52	42	6	191
	Kilka razy w roku	59	35	6	236
	W ogóle nie uczestniczy	58	38	5	107
Poglądy polityczne	Lewica	61	36	2	179
	Centrum	62	36	2	272
	Prawica	53	40	7	322
	Trudno powiedzieć	45	46	9	228

Tabela 2

		Czy, Pana(i) zdaniem, ogólnie rzecz biorąc, lepiej byłoby, gdyby w Polsce:				Liczba osób
		kary dla łamiących prawo były surowsze	kary dla łamiących prawo były łagodniejsze	to zależy od przestępstwa	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		70	5	20	5	1016
Płeć	Mężczyźni	67	6	22	5	480
	Kobiety	72	4	19	4	536
Wiek	18-24 lata	62	5	27	6	78
	25-34	77	7	14	2	199
	35-44	69	4	22	5	192
	45-54	73	6	18	3	155
	55-64	69	3	22	7	183
	65 lat i więcej	66	5	24	5	209
Miejsce zamieszkania	Wieś	76	6	14	4	404
	Miasto do 19 999	68	2	24	5	127
	20 000 - 99 999	68	3	24	5	236
	100 000 - 499 999	64	6	27	4	165
	500 000 i więcej mieszk.	58	9	23	10	83
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	74	5	17	4	200
	Zasadnicze zawodowe	76	6	15	3	248
	Średnie	65	5	25	5	311
	Wyższe	66	5	23	6	257
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	72	4	21	3	96
	Średni personel, technicy	71	8	18	2	51
	Pracownicy adm.-biurowi	71	3	19	7	69
	Pracownicy usług	73	4	19	5	58
	Robotnicy wykwalifikowani	77	5	17	1	112
	Robotnicy niewykwalifik.	70	3	19	8	47
	Rolnicy	85	6	4	5	47
	Pracujący na własny rach.	59	7	23	11	51
	Bezrobotni	66	5	25	4	73
	Emeryci	65	4	25	5	253
	Renciści	80	4	11	4	47
	Uczniowie i studenci	60	5	30	6	50
		Gospodynie domowe i inni	70	10	17	3
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	75	2	19	4	132
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	73	7	15	5	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	69	6	21	5	272
	prywatnym gosp. rolnym	84	6	4	6	40
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	74	7	15	4	125
	Od 650 zł do 999 zł	76	5	16	3	142
	Od 1000 zł do 1399 zł	76	2	17	4	162
	Od 1400 zł do 1999 zł	70	5	21	4	152
	2000 zł i więcej	67	7	20	6	185
Ocena własnych war. mater.	Złe	68	9	18	5	104
	Średnie	71	3	22	4	424
	Dobre	70	6	20	5	489
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	62	3	23	11	47
	Raz w tygodniu	74	5	18	4	425
	1-2 razy w miesiącu	68	5	22	6	191
	Kilka razy w roku	75	5	17	3	236
	W ogóle nie uczestniczy	50	7	36	7	107
Poglądy polityczne	Lewica	68	6	21	4	179
	Centrum	67	5	22	6	272
	Prawica	72	4	20	4	322
	Trudno powiedzieć	71	5	20	3	228

Tabela 3

		Czy w ostatnich pięciu latach Pan(i) sam(a) lub ktoś z Pana(i) najbliższej rodziny, znajomych miał(a) jakąś sprawę albo załatwiał(a) coś i kontaktował(a) się z sądem?			Liczba osób
		Tak, ja osobiście miał(a)m kontakt z sądem	Tak, ktoś z mojej najbliższej rodziny/znajomych miał kontakt z sądem	Nie	
		%	%	%	
Ogółem		24	19	60	1013
Płeć	Mezcyźni	25	18	60	479
	Kobiety	23	19	61	535
Wiek	18-24 lata	11	27	64	78
	25-34	27	31	47	199
	35-44	39	25	40	190
	45-54	28	12	62	155
	55-64	17	13	71	183
	65 lat i więcej	15	8	79	209
Miejsce zamieszkania	Wieś	20	15	67	403
	Miasto do 19 999	17	17	66	127
	20 000 - 99 999	30	19	56	236
	100 000 - 499 999	26	22	55	165
	500 000 i więcej mieszk.	32	29	43	82
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	12	13	77	200
	Zasadnicze zawodowe	24	14	64	247
	Średnie	24	19	61	311
	Wyższe	33	28	44	256
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	40	37	32	95
	Średni personel, technicy	35	23	50	51
	Pracownicy adm.-biurowi	33	18	50	69
	Pracownicy usług	27	18	55	58
	Robotnicy wykwalifikowani	22	18	62	112
	Robotnicy niewykwalifik.	27	21	52	47
	Rolnicy	16	14	73	46
	Pracujący na własny rach.	29	25	50	51
	Bezrobotni	30	14	60	73
	Emeryci	15	10	78	252
	Renciści	19	17	68	47
	Uczniowie i studenci	13	32	59	50
	Gospodynie domowe i inni	23	20	57	63
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	32	23	48	131
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	36	11	57	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	28	28	48	272
	prywatnym gosp. rolnym	13	9	82	39
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	24	17	61	125
	Od 650 zł do 999 zł	24	23	55	142
	Od 1000 zł do 1399 zł	18	17	67	162
	Od 1400 zł do 1999 zł	28	15	59	152
	2000 zł i więcej	32	22	51	185
Ocena własnych war. mater.	Złe	27	15	61	104
	Średnie	22	19	62	422
	Dobre	25	20	59	487
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	29	9	64	47
	Raz w tygodniu	20	20	64	425
	1-2 razy w miesiącu	24	17	62	190
	Kilka razy w roku	26	17	60	236
	W ogóle nie uczestniczy	31	22	48	106
Poglądy polityczne	Lewica	29	20	54	179
	Centrum	22	23	58	272
	Prawica	24	15	64	322
	Trudno powiedzieć	23	18	62	227

Tabela 4

		Czy Pana(i) poglądy na polskie sądy i sędziów są przede wszystkim oparte na:					Liczba osób
		osobistym doświadczeniu	wiedzy z telewizji i gazet	tym, co inni ludzie mówią o sądach i sędziach	innych źródłach	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		18	54	21	3	4	1014
Płeć	Mężczyźni	20	52	20	4	4	480
	Kobiety	16	55	21	2	5	534
Wiek	18-24 lata	11	55	19	14	2	78
	25-34	26	46	24	2	2	197
	35-44	23	51	20	4	1	192
	45-54	18	56	21	2	4	155
	55-64	15	57	20	3	5	183
	65 lat i więcej	12	58	19	2	10	209
Miejsce zamieszkania	Wieś	16	59	19	2	4	402
	Miasto do 19 999	9	52	27	5	7	127
	20 000 - 99 999	22	51	19	2	6	236
	100 000 - 499 999	20	50	22	5	2	165
	500 000 i więcej mieszk.	29	42	19	7	3	83
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	8	50	28	3	11	200
	Zasadnicze zawodowe	17	62	16	1	4	246
	Średnie	16	56	21	5	2	311
	Wyższe	29	45	20	4	2	257
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	37	36	18	6	3	96
	Średni personel, technicy	29	54	5	7	5	51
	Pracownicy adm.-biurowi	18	48	29	5		69
	Pracownicy usług	9	56	29	1	4	56
	Robotnicy wykwalifikowani	12	61	21	2	4	112
	Robotnicy niewykwalifik.	15	58	26	1		47
	Rolnicy	13	72	11	3		47
	Pracujący na własny rach.	16	54	20	10		51
	Bezrobotni	29	39	24	1	7	73
	Emeryci	14	55	21	1	9	252
	Renciści	23	60	13		3	47
	Uczniowie i studenci	10	52	25	12		50
	Gospodynie domowe i inni	13	58	22	1	6	63
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	23	50	22	2	2	132
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	22	61	11	4	2	79
	sekt. pryw. poza rolnict.	18	49	24	6	3	272
	prywatnym gosp. rolnym	16	76	5	4		40
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	18	55	25	1	2	123
	Od 650 zł do 999 zł	17	53	26	3	1	142
	Od 1000 zł do 1399 zł	17	51	22	2	8	162
	Od 1400 zł do 1999 zł	15	60	23	1	2	152
	2000 zł i więcej	24	51	15	7	2	185
Ocena własnych war. mater.	Złe	20	46	22	1	10	104
	Średnie	18	51	24	2	5	423
	Dobre	18	57	17	5	3	487
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	12	54	24	5	4	47
	Raz w tygodniu	16	55	21	4	4	423
	1-2 razy w miesiącu	15	57	22	3	4	191
	Kilka razy w roku	21	54	20	2	3	236
	W ogóle nie uczestniczy	24	48	16	4	8	107
Poglądy polityczne	Lewica	20	51	21	5	2	179
	Centrum	17	59	19	2	4	272
	Prawica	18	53	21	5	4	322
	Trudno powiedzieć	18	51	21	2	8	226

Tabela 5

		Jak Pan(i), ogólnie rzecz biorąc, ocenia działanie wymiaru sprawiedliwości w Polsce?			Liczba osób
		Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		36	51	13	1015
Płeć	Mężczyźni	37	54	9	480
	Kobiety	35	49	16	535
Wiek	18-24 lata	57	35	8	78
	25-34	37	52	11	199
	35-44	30	59	12	190
	45-54	39	51	9	155
	55-64	35	53	13	183
	65 lat i więcej	32	49	19	209
Miejsce zamieszkania	Wieś	39	49	12	404
	Miasto do 19 999	36	48	16	127
	20 000 - 99 999	38	49	12	235
	100 000 - 499 999	31	59	10	165
	500 000 i więcej mieszk.	28	57	15	83
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	43	42	14	200
	Zasadnicze zawodowe	36	53	11	247
	Średnie	31	55	14	311
	Wyższe	37	52	11	257
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	37	48	15	96
	Średni personel, technicy	24	62	14	51
	Pracownicy adm.-biurowi	36	58	6	69
	Pracownicy usług	45	44	10	58
	Robotnicy wykwalifikowani	36	61	4	112
	Robotnicy niewykwalifik.	53	42	5	47
	Rolnicy	43	44	13	47
	Pracujący na własny rach.	34	54	11	51
	Bezrobotni	35	52	13	73
	Emeryci	32	50	18	253
	Renciści	31	58	12	47
	Uczniowie i studenci	57	30	14	50
	Gospodynie domowe i inni	27	56	17	61
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	35	52	13	132
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	40	55	6	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	38	53	8	272
	prywatnym gosp. rolnym	34	53	13	40
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	41	50	9	125
	Od 650 zł do 999 zł	41	53	6	141
	Od 1000 zł do 1399 zł	36	51	13	162
	Od 1400 zł do 1999 zł	38	45	17	152
	2000 zł i więcej	33	58	8	185
Ocena własnych war. mater.	Źłe	29	59	12	104
	Średnie	35	49	16	422
	Dobre	39	52	9	489
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	34	57	9	47
	Raz w tygodniu	37	51	11	423
	1-2 razy w miesiącu	39	46	15	191
	Kilka razy w roku	35	51	14	236
	W ogóle nie uczestniczy	33	55	12	107
Poglądy polityczne	Lewica	39	52	9	179
	Centrum	40	50	10	272
	Prawica	38	54	8	322
	Trudno powiedzieć	28	49	23	226

Tabela 6

		Jaki jest Pana(i) ogólny stosunek do polskich sędziów?				Liczba osób
		Pozytywny	Ani pozytywny, ani negatywny	Negatywny	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		22	45	24	9	1012
Płeć	Mężczyźni	24	39	28	10	480
	Kobiety	20	51	20	9	532
Wiek	18-24 lata	24	56	11	10	78
	25-34	18	52	22	7	197
	35-44	23	48	23	6	190
	45-54	24	40	27	9	155
	55-64	23	43	24	10	183
	65 lat i więcej	22	36	28	13	209
Miejsce zamieszkania	Wieś	20	47	23	10	402
	Miasto do 19 999	23	50	19	8	127
	20 000 - 99 999	23	44	22	11	235
	100 000 - 499 999	26	38	30	6	165
	500 000 i więcej mieszk.	19	45	26	9	83
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	23	43	21	13	200
	Zasadnicze zawodowe	19	42	28	11	245
	Średnie	19	50	23	8	311
	Wyższe	28	43	24	6	257
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	32	40	25	3	96
	Średni personel, technicy	30	32	28	11	51
	Pracownicy adm.-biurowi	14	60	22	4	69
	Pracownicy usług	20	55	13	12	56
	Robotnicy wykwalifikowani	23	41	29	7	112
	Robotnicy niewykwalifik.	29	49	17	5	47
	Rolnicy	22	44	24	9	47
	Pracujący na własny rach.	21	47	24	7	51
	Bezrobotni	19	48	22	11	73
	Emeryci	23	39	25	13	253
	Renciści	14	44	26	16	47
	Uczniowie i studenci	20	60	11	8	50
	Gospodynie domowe i inni	12	51	27	10	61
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	21	52	20	8	132
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	25	48	20	7	79
	sekt. pryw. poza rolnict.	25	43	27	5	272
	prywatnym gosp. rolnym	22	39	28	11	40
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	22	51	23	4	123
	Od 650 zł do 999 zł	19	44	31	7	141
	Od 1000 zł do 1399 zł	22	46	24	9	162
	Od 1400 zł do 1999 zł	27	44	18	11	152
	2000 zł i więcej	25	43	27	5	185
Ocena własnych war. mater.	Złe	16	40	32	13	104
	Średnie	18	47	25	10	422
	Dobre	27	45	21	8	487
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	11	48	35	7	47
	Raz w tygodniu	22	46	23	9	421
	1-2 razy w miesiącu	28	43	20	9	191
	Kilka razy w roku	21	46	24	9	236
	W ogóle nie uczestniczy	22	42	24	13	107
Poglądy polityczne	Lewica	22	54	16	9	179
	Centrum	29	46	20	6	272
	Prawica	22	36	34	8	322
	Trudno powiedzieć	15	49	21	15	225

Tabela 7

		Czy, Pana(i) zdaniem, sędziowie w Polsce w orzekaniu wyroków są niezawisli, tzn. nie podlegają żadnym naciskom z zewnątrz?				Liczba osób
		Tak	Czasami tak, czasami nie	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		24	38	23	15	1013
Płeć	Mężczyźni	29	38	21	12	480
	Kobiety	20	37	25	17	534
Wiek	18-24 lata	30	44	16	11	78
	25-34	25	36	22	17	197
	35-44	27	41	25	7	192
	45-54	26	34	25	14	155
	55-64	22	41	23	13	183
	65 lat i więcej	21	34	22	23	208
Miejsce zamieszkania	Wieś	23	35	26	16	402
	Miasto do 19 999	17	41	24	18	127
	20 000 - 99 999	28	39	17	16	236
	100 000 - 499 999	24	39	25	12	165
	500 000 i więcej mieszk.	38	36	19	7	83
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	19	33	22	26	200
	Zasadnicze zawodowe	22	40	24	14	246
	Średnie	25	40	22	12	310
	Wyższe	31	36	23	9	257
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	35	41	16	7	96
	Średni personel, technicy	32	26	28	14	51
	Pracownicy adm.-biurowi	22	40	29	9	69
	Pracownicy usług	18	38	31	13	56
	Robotnicy wykwalifikowani	26	45	19	11	112
	Robotnicy niewykwalifik.	26	51	10	14	47
	Rolnicy	20	33	35	12	47
	Pracujący na własny rach.	25	37	28	10	51
	Bezrobotni	16	27	36	22	73
	Emeryci	22	36	22	21	252
	Renciści	25	32	23	20	47
	Uczniowie i studenci	35	41	13	11	50
	Gospodynie domowe i inni	26	44	14	16	63
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	27	34	27	11	132
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	25	56	16	4	79
	sekt. prywat. poza rolnict.	27	39	21	12	272
	prywatnym gosp. rolnym	14	35	40	11	40
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	19	39	23	20	123
	Od 650 zł do 999 zł	26	38	24	12	142
	Od 1000 zł do 1399 zł	20	43	19	18	162
	Od 1400 zł do 1999 zł	27	38	23	12	152
	2000 zł i więcej	32	39	23	6	185
Ocena własnych war. mater.	Złe	18	30	33	19	104
	Średnie	22	39	22	17	423
	Dobre	29	38	21	12	487
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	20	29	37	14	47
	Raz w tygodniu	22	38	26	14	423
	1-2 razy w miesiącu	29	35	18	17	191
	Kilka razy w roku	26	39	20	15	236
	W ogóle nie uczestniczy	28	40	21	12	107
Poglądy polityczne	Lewica	28	38	26	8	179
	Centrum	30	38	20	11	272
	Prawica	25	35	28	13	322
	Trudno powiedzieć	15	41	18	26	226

Tabela 8

		Czy, Pana(i) zdaniem, to dobry pomysł, żeby sędziów do Krajowej Rady Sądownictwa wybierał parlament, a nie – jak dotychczas – zgromadzenia sędziowskie?			Liczba osób
		Dobry	Zły	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		33	37	30	1013
Płeć	Mężczyźni	39	36	25	478
	Kobiety	29	37	34	534
Wiek	18-24 lata	28	44	28	78
	25-34	28	39	33	197
	35-44	31	38	30	190
	45-54	37	37	26	155
	55-64	39	36	25	183
	65 lat i więcej	36	30	34	208
Miejsce zamieszkania	Wieś	41	27	32	404
	Miasto do 19 999	25	38	37	127
	20 000 - 99 999	25	46	28	235
	100 000 - 499 999	35	40	25	164
	500 000 i więcej mieszk.	29	50	21	83
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	43	20	37	200
	Zasadnicze zawodowe	39	30	31	247
	Średnie	34	41	26	310
	Wyższe	21	51	28	256
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	25	47	27	95
	Średni personel, technicy	34	48	17	51
	Pracownicy adm.-biurowi	18	52	31	69
	Pracownicy usług	27	42	30	58
	Robotnicy wykwalifikowani	42	28	29	112
	Robotnicy niewykwalifik.	31	30	39	47
	Rolnicy	53	33	14	47
	Pracujący na własny rach.	22	43	35	51
	Bezrobotni	28	31	41	73
	Emeryci	37	33	31	252
	Renciści	40	26	34	47
	Uczniowie i studenci	23	48	29	50
Gospodynie domowe i inni	47	29	24	61	
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	26	45	28	132
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	35	41	24	81
	sekt. pryw. poza rolnict.	29	39	32	271
	prywatnym gosp. rolnym	43	37	19	40
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	37	35	28	125
	Od 650 zł do 999 zł	49	25	26	141
	Od 1000 zł do 1399 zł	35	30	35	162
	Od 1400 zł do 1999 zł	31	38	31	151
	2000 zł i więcej	31	50	19	185
Ocena własnych war. mater.	Złe	36	27	37	104
	Średnie	37	32	31	421
	Dobre	30	42	28	487
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	51	13	36	47
	Raz w tygodniu	40	30	30	423
	1-2 razy w miesiącu	34	38	29	191
	Kilka razy w roku	26	41	33	236
	W ogóle nie uczestniczy	19	60	21	106
Poglądy polityczne	Lewica	20	60	21	179
	Centrum	25	52	23	271
	Prawica	53	20	27	322
	Trudno powiedzieć	28	24	48	226